

Asia: VN/34558/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentteja rakentamislain muutoksista

Yleisperustelut ja vaikutusten arviointi

Ehdotuksessa esitetään merkittäviä muutoksia 1.1.2025 voimaan tulevaan rakentamislakiin. Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että muutosten merkittävydestä huolimatta lakiehdotuksen vaikutusten arviointi ja yleisperustelut ovat suhteellisen suppeat. Erityisesti on syytä tarkastella ympäristöperusoikeuden toteutumista suhteessa vaikutus- ja muutoksenhakumahdollisuuksien rajaamiseen.

Vaikutusten arvioinnin osalta Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota ympäristövaikutusten arviointiin ja erityisesti siihen, ettei vaikutuksia olemassa olevaan rakennettuun ympäristöön tai kulttuuriympäristöön ole arvioitu. Rakentamislain 5 §:n perustelujen mukaisesti rakentamislaki turvaa kulttuuriympäristöjen ja arvorakennusten säilymistä aiempaa kokonaisvaltaisemmin. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan korjaussarjassa esitetyt muutokset eivät edistä tätä tarkoitusta.

Lisäksi lakiehdotuksessa ei ole arvioitu, millaisia vaikutuksia esitetyillä muutoksilla on ilmastolaissa (423/2022) asetettujen ilmastopoliittisten hillintä- ja sopeutumistavoitteiden saavuttamiselle. Hämeen ELY-keskus katsoo, että kyseinen kokonaisarviointi olisi tarpeellista tehdä.

Hämeen ELY-keskus lausuu säännöskohtaisesti esitetyistä muutoksista ja niiden perusteluista seuraavaa:

38 § Rakennuksen vähähiilisyys ja 39 § Rakennuksen elinkaariominaisuudet

Esityksessä esitetään rakennuksen vähähiilisyttä ja rakennuksen elinkaariominaisuuksia koskevien säännösten soveltamisalaa kavennettavaksi. Ehdotuksen mukaisesti 37 §:n 1 momenttia rajattaisiin niin, että rakennuksen vähähiilisyysvaatimus koskisi ainoastaan uusia rakennuksia. Hämeen ELY-keskus katsoo, että ilmastaselvitysvelvollisuuden poistaminen korjausrakentamisen, muutos- ja laajennustöiden sekä pientalojen osalta vaikeuttaa sekä kansallisella että EU-tasolla asetettujen hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamista.

ELY-keskus kiinnittää huomiota rakentamislain 5 §:n 1 momentin 3 kohdan toteutumiseen 38 §:n sisällössä ja esittää, että velvollisuus hillitä ilmastonmuutosta säilytetään yleisenä, kaikkia rakennuksia koskevana velvollisuutena. Suomessa huomattava määrä rakentamisesta kohdistuu olemassa olevaan rakennuskantaan, jonka merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä tulisi huomioida riittävän vaikutuksen saamiseksi. Vaikka energiatehokkuutta koskeva EU:n lainsäädäntö ohjaa rakentamista jo nykyisellään kohti vähähiilisyystavoitteita, voitaisiin ilmastaselvitysvelvoitteen avulla huomioida rakentamisen ilmastovaikutuksia huomattavasti kokonaisvaltaisemmin erityisesti materiaaliperäisten päästöjen osalta.

Lisäksi ELY-keskus huomauttaa, että uudisrakennusten elinkaariominaisuuksien hallinta on yksi vuoteen 2027 laaditun valtakunnallisen jätesuunnitelman toimenpiteistä. Jätesuunnitelman mukaisesti tarkoitus on optimoida rakennustuotteiden ja -osien uudelleenkäytettävyys, toissijaisesti kierrätettävyys ja minimoidaan korjaus- ja purkutoiminnan jätteitä jo rakennusten suunnittelu- ja rakennusvaiheessa. Ehdotettu rajaus ei edistä valtakunnallisen jätesuunnitelman kirjauksia.

43 a § Puhtaan siirtymän sijoittamislupa

Rakentamislain 43 a §:ssä säädettäisiin puhtaan siirtymän sijoittamisluvasta. Kyseessä olisi uusi lupamuoto. Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että uuden lupamenettelyn vaikutusten arviointi sekä säännöksen perustelut ovat huomattavan suppeat. Uuden lupamuodon soveltuvuus ja tarve alueidenkäytön suunnittelun järjestelmässä jää epäselväksi.

Uuden lupamuodon tarkoituksena on nopeuttaa prosessia, sillä jatkossa säännöksen mukaiset hankkeet eivät edellyttäisi asemakaavan laatimista. Puhtaan siirtymän sijoittamislupaan sovellettaisiin mitä alueidenkäyttölain 9 §:ssä on säädetty. Sijoittamisluvan vaikutusten arviointi toteutettaisiin siten kaavaa vastaavasti. Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, ettei lakiehdotuksessa ole arvioitu, miten kaavalliseen tarkasteluun tarkoitettu arviointi soveltuu yksittäiseen lupamenettelyyn. Säännöksen soveltamisalaan kuuluvilla hankkeilla voi kaikkinsa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Asiasta ei myöskään käy selkeästi ilmi, sovellettaisiinko mahdollista vaihtoehtotarkastelua puhtaan siirtymän sijoittamislupiin.

Ehdotuksen mukaan puhtaan siirtymän sijoittamisluvan myöntäminen edellyttäisi asemakaavan sisältövaatimuksia vastaavien edellytysten täyttymistä (ehdotuksen 43 a §:n 3 mom., alueidenkäyttölain 54 §). Hämeen ELY-keskus ehdotettuja edellytyksiä sinänsä perusteltuina. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan asemakaavan sisältövaatimusten kaltaista tarkastelua ei kuitenkaan ole tarkoitettu yksittäisessä lupa-asiassa sovellettavaksi.

Eryteisesti pykälän 2 momentin mukainen edellytys (luvalla ei saa aiheuttaa kenenkään elinympäristön laadun sellaista merkityksellistä heikkenemistä, joka ei ole perusteltua puhtaan siirtymän sijoittamisluvan tarkoitus huomioon ottaen) soveltuu huonosti yksittäiseen lupa-asiaan. Asemakaava laaditaan alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten, laaja-alaisesti erilaiset näkökulmat (mm. paikalliset olosuhteet, kaupunki- ja maisemakuva, kaavan ohjaustavoitteet) huomioiden. Sen sijaan sijoittamisluvan tarkoituksena on puhtaan siirtymän hankkeen sijoittaminen. Kaavan ja luvan tarkoitukset poikkeavat merkittävästi toisistaan. Pykälätekstistä tai perusteluista ei käy ilmi, mitä puhtaan siirtymän sijoittamisluvan yhteydessä tarkoitetaan sellaisella heikkenemisellä, joka ei ole perusteltua sijoittamisluvan tarkoitus huomioon ottaen.

Myös em. momentin toinen edellytys (luvalla ei saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka puhtaan siirtymän sijoittamisluvan asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää) soveltuu heikosti yksittäiseen lupaharkintaan. Ehdotuksesta ei käy ilmi, mitä asetettavilla tavoitteilla tai vaatimuksilla tarkoitetaan. Perusteluissa on viitattu investointiluvituksen sujuvuuden ja ennakoitavuuden paranemiseen. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan mainitut tavoitteet eivät kuitenkaan voi olla sellaisia tavoitteita, jotka voitaisiin ottaa kohtuuttoman haitan harkinnassa huomioon. Ehdotuksesta ei käy ilmi, millaisessa tapauksessa olisi kyse sellaisesta kohtuuttomasta haitasta, joka tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää. Asiasta ei ilmene, sisältyykö haitan arviointiin jonkinlainen sietämisvelvollisuus ja miten naapurusoikeudellinen immissiokiello suhtautuu sijoittamislupaharkintaan.

Edellä mainituin perustein Hämeen ELY-keskus pitää 2 momentissa säädettyjen edellytysten tulkinnanvaraisuutta ja normin joustavuutta ongelmallisena. Ehdotettu sääntely voi tulkinnanvaraisuutensa vuoksi lisätä päätöksiin kohdistuvaa muutoksenhakutarvetta.

Sen lisäksi, että 3 momentin mukaan lupa edellyttää asemakaavan sisältövaatimuksia vastaavien edellytysten täyttymistä, sijoittamisluvan edellytyksenä on mitä lain 44, 45 ja 46 §:ssä on säädetty. Siten sijoittamisluvan edellytyksenä on sekä edellä mainitut asemakaavan sisältövaatimusta vastaavat edellytykset että rakentamislupaa koskevat edellytykset. Selvää ei kuitenkaan ole, miten puhtaan siirtymän hanke voi täyttää kaikki tarkoitettut edellytykset yhtäaikaaisesti.

Rakentamislain 44 §:ssä on säädetty sijoittamisen edellytyksistä asemakaava-alueella. Asiasta ei käy ilmi, millaisessa tapauksessa puhtaan siirtymän sijoittamislupa tarvittaisiin, jos hanke sijoittuu asemakaava-alueelle ja on kaavan mukainen.

Perusteluissa tulisi selventää poikkeamislupamenettelyn ja puhtaan siirtymän sijoittamisluvan suhdetta. ELY-keskus toteaa, että puhtaan siirtymän sijoittamisluvan ei tule korvata poikkeamislupamenettelyä. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan puhtaan siirtymän sijoittamislupa ja poikkeamislupa voitaisiin nykyistä käytäntöä vastaavasti käsitellä samanaikaisesti.

Epäselvää on, milloin 46 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty edellytys (ei johda sellaiseen merkittävään rakentamiseen tai aiheuta sellaisia merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia, jotka edellyttävät asemakaavan laatimista) voi puhtaan siirtymän sijoittamislupaa edellyttävien hankkeiden osalta täyttyä, ottaen huomioon sijoittamislupaa vaativien hankkeiden laatu ja laajuus.

Menettelyn sujuvoittamiseksi myös menettelysäännösten tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan 43 a §:n mukaisen luvan käsittelyyn sovellettavista menettelysäännöksistä (mm. lausunnot, kuuleminen, muutoksenhaku) tulee säätää selkeästi lain tasolla. Lisäksi laissa tulisi säätää luvan myöntämisestä määräaikaisena.

Hämeen ELY-keskus pitää korostuneen tärkeänä, että perustuslailla säädetty ympäristöperusoikeus turvataan. Puhtaan siirtymän hankkeiden vaikutukset voivat olla merkityksellisiä ja ulottua laajalle alueelle ja siten myös menettelysäännösten osalta on huolehdittava, että riittävästä vaikuttamismahdollisuuksista varmistutaan. Verrattuna kaavoitusprosessiin, esitetty sijoittamislupamenettely kaventaa osallisten vaikutusmahdollisuuksia, kun menettelyyn ei sisälly kaavaprosessiin sisältyvää laajaa ja monivaiheista kuulemistä. Menettelyä ei tule rajata ja nopeuttaa niin, että vaikutusmahdollisuudet kapenevat.

56 § Purkamisluvan edellytykset

Viranomaisen harkintavallasta

Esiityksen mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi myöntää luvan rakennuksen purkamiseen. Asiasta ei kuitenkaan käy ilmi, onko lain säätäjän tarkoituksena ollut jättää lupaa myöntävälle viranomaiselle harkintavaltaa lupaa myöntäessään ('voi myöntää'). Ehdotus poikkeaa sanamuodoltaan nykyisestä säännöksestä.

Arvokkaiden kohteiden suojelun tilanne

Esityksen mukaan rakennuksen saa purkaa, jos kaava, joka ei ole vanhentunut, sallii purkamisen eikä rakennusta ole suojeltu lain nojalla. Kaavoittamattomalla alueella rakennuksen purkaminen ei saa aiheuttaa haittaa tulevalle kaavoitukselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle. Perusteluista ei käy selkeästi ilmi, mitä kaavalla ja kaavoittamattomalla alueella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Hämeen ELY-keskus huomauttaa, että suurelle osalle alueista ei laadita asema- tai yleiskaavaa. Epäselväksi jää, miten tämä huomioidaan purkulupaharkinnassa.

Suuri osa arvokkaasta rakennuskannasta on suojelumerkintöjen ulkopuolella. Myös rakentamislain 12 §:n perusteluissa on tunnistettu, että asemakaavojen vanhentuneisuuden vuoksi läheskään kaikkia arvokkaita rakennuksia ei ole saatettu suojelun piiriin. Rakentamisen on lain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti perustuttava kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin siten, että historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kulttuuriympäristöjä ei turmella. Säännöksen tarkoituksena on sen perustelujen mukaan ollut kulttuuriympäristöjen ja arvorakennusten säilymisen turvaaminen aiempaa kokonaisvaltaisemmin. Ottaen kuitenkin huomioon mitä edellä on arvokkaiden rakennusten saattamisesta suojelun piiriin todettu, ei yksistään sitä seikkaa, ettei rakennusta ole kaavalla tai lain nojalla suojeltu, voida pitää riittävänä perusteena rakennuksen purkamiseen. Tältä osin Hämeen ELY-keskus viittaa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO 2020:158.

Kaavan vanhentuneisuus

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti purkamislupajärjestelmän tarkoituksena on varmistaa, että rakennuksen suojelua koskeva asia voidaan ratkaista kaavaratkaisulla tai suojelupäätöksellä. Tästä ei kuitenkaan tule tehdä sellaista johtopäätöstä, jonka mukaan purkamislupamenettely olisi tarkoitettu rakennusten suojelemisen välineeksi. Lakimuutosesitys korostaa asemakaavan merkitystä rakennussuojelussa entisestään. Samaan aikaan on tunnistettu haasteet, joita asema- ja yleiskaavoitukseen liittyy erityisesti kuntien resurssien kannalta. ELY-keskuksen käsityksen mukaan halukkuus ja/tai mahdollisuudet vanhojen asemakaavojen uusimiseen tai uusien kaavojen laatimiseen voi olla vähäistä.

Rakennuksen purkaminen ja jätelain etusijajärjestys

Lain 56 §:n 3 momentissa säädettäisiin niistä edellytyksistä, jolloin muun kuin suojellun rakennuksen saa purkaa. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan pykälästä tai sen perusteluista ei käy selkeästi ilmi, mitä suojellulla rakennuksella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Olennaista rakennuskohteen purkamiselle tällä perusteella olisi se, että purkaminen johtaisi purkumateriaalin uudelleenkäyttöön tai kierrättämiseen.

Suomi on EU:n jätedirektiivin mukaisesti sitoutunut nostamaan rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistason materiaalina 70 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Hyödyntämistavoitetta ei ole saavutettu, ja aikarajaa on jatkettu v. 2027 loppuun saakka. ELY-keskus pitää tärkeänä, että rakennus- ja purkujätteen uudelleenkäytön, kierrätyksen ja materiaalina hyödyntämisen mahdollisuuksia parannetaan myös rakentamislainsäädännön keinoin.

Rakennuksen tai muun kiinteän rakennelman uudis- ja korjausrakentamisessa ja purkamisessa, maa- ja vesirakentamisessa sekä muissa rakennus- ja purkutoiminnoissa syntyvä jäte on jätelain (646/2011) 6 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaista rakennus- ja purkujätettä. Rakentamislaisissa on tältä osin käytetty termiä ”purkumateriaali”. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kyse on jätelaissa tarkoitettusta rakennus- ja purkujätteestä.

Jätelain 8 §:n mukaisesti kaikessa toiminnassa on mahdollisuuksien mukaan noudatettava etusijajärjestystä, jonka mukaan ensisijaisesti on vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Jos jätettä kuitenkin syntyy, jätteen haltijan on ensisijaisesti valmistettava jäte uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä se. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jätteen haltijan on hyödynnettävä jäte muulla tavoin, mukaan lukien hyödyntäminen energiana. Jos hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on loppukäsiteltävä.

Velvollisuus rakennus- ja purkujätteen uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen sisältyy jätelain yleiseen velvollisuuteen noudattaa etusijajärjestystä ja tulee siten muutoinkin asiassa sovellettavaksi. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tällaista muualla lainsäädännössä yleiseksi velvollisuudeksi säädettyä ei ole syytä pitää toisaalla luvan myöntämisen edellytyksenä. Edelleen ELY-keskus katsoo, että perusteluissa esitetty tarkennus, jonka mukaan pienikin määrä riittäisi kriteerin täyttymiseen, on ristiriidassa jätelaissa säädetyn yleisen etusijavelvoitteen kanssa. Selvyyden vuoksi ja toiston välttämiseksi yleistä velvollisuutta ei ole myöskään tarpeen säätää luvan myöntämisen edellytykseksi. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä on tarpeen edistää mm. rakentamislain 16 §:ssä ja sen nojalla annetun asetuksen sekä muun ympäristölainsäädännön mukaisesti.

Kunnan omistaman rakennuksen purkaminen

Kunnan omistaman, asemakaavalla suojellun rakennuksen purkamista helpotettaisiin tilanteissa, joissa rakennus on niin huonossa kunnossa, ettei sitä voida enää käyttää. Ehdotuksessa ei ole perusteltu, miksi kunnan omistamille rakennuksille annetaan erityinen asema purkamislupajärjestelmässä. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kunnallinen itsehallinto ei voi olla peruste asettaa kunnat kiinteistön omistajina eriarvoiseen asemaan. Kunnilla on asemakaavamuutoksen tai poikkeamislupaprosessin kautta mahdollisuus käsitellä kyseiset tilanteet. Purkamislupajärjestelmä ei sisällä mahdollisuutta vaihtoehtotarkasteluun. Vaihtoehtotarkastelu ja vaikutusten arviointi on kuitenkin suojelun tavoitteet huomioon ottaen keskeistä.

Yhtenä edellytyksenä on, että rakennuksella ei ole enää kulttuurihistoriallista arvoa. Asiassa ei kuitenkaan käy ilmi, miten ja kenen toimesta kulttuurihistoriallinen arvo ja/tai sen menettäminen arvioidaan. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa ei voida arvioida ainoastaan sen mukaan, onko rakennus teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti korjattavissa.

Purkamisen edellytyksissä mainitaan valtakunnallisesti arvokas rakennus. Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen ympäristöjen inventointi (RKY) on todettu tarpeelliseksi päivittää. RKY-inventointi ei pidä sisällään listausta yksittäisistä valtakunnallisesti arvokkaista rakennuksista. Lisäksi ehdotettu säännös korostaa valtakunnallisesti merkittävien rakennusten vaalimista yli maakunnallisten, seudullisten, alueellisten ja paikallisten arvojen. Kunnan omistaman suojellun rakennuksen purkamisen mahdollistava säännös yhdessä purkamisluvan valitusoikeutta rajaavan muutoksen kanssa ei toteuta purkamislupajärjestelmän tarkoitusta saattaa rakennuksen suojelua koskeva asia ratkaistavaksi kaavaratkaisulla tai suojelupäätöksellä.

68 a § Rakentamisluvan käsittelyaika

Ehdotuksen mukaisesti rakentamisluvan käsittelylle säädettäisiin kolmen kuukauden käsittelyaika. Käsittelyaika olisi sitova ja viivästyksen johdosta kunnan tulisi palauttaa osa lupamaksusta. Rakennusvalvontaviranomaisen resurssit voivat vaihdella merkittävästi kunnasta toiseen. Osassa Hämeen ELY-keskuksen toimialueen kunnista ei ole lainkaan omaa rakennustarkastajaa, vaan rakennusvalvontaviranomaisen lupa-asioita käsitellään yhteistyösopimusten mukaisesti useiden kuntien alueella. Vaikka lainsäädäntö edellyttää riittävää resurssia rakennusvalvontaan, voi erityisesti pienten kuntien osalta tilanne olla herkkä vaihtelulle ja viranomaisen lupajono ruuhkautua pientenkin muutosten, kuten yhden henkilön poisjäännin tai rekrytoinnin haasteiden vuoksi. Lisäksi uusi rakentamislaki uusine lupamuotoineen ja hakemusten sisältövaatimuksineen tullee vähintäänkin alkuun aiheuttamaan ruuhkaa lupakäsittelyssä.

Eri lupien yhtenäistämisen myötä yhdellä lupamuodolla (rakentamislupa) tullaan jatkossa luvittamaan hyvin erityyppisiä ja -laajuisia rakentamishankkeita ja siten hakemusten, selvitysten ja kuulemisten laajuus voi vaihdella merkittävästi. Lupaprosessissa saattaa olla tarpeellista kuulla muita viranomaisia asioissa, joiden selvittäminen on mahdollista esimerkiksi vain tietyssä vuodenaikana eikä mahdollisuutta määräajassa pysymiseen mahdollisesti tämän vuoksi ole. Siten selvityksiin sekä kuulemis- ja lausunnotmenettelyyn käytettävä aika voi olla pidempi. Myös asian käsittelyyn tarvittavan resurssin laajuus voi vaihdella huomattavasti.

Edellä mainittujen tekijöiden vaikutusta käsittelyaikaan ja sen sitovuuteen ei juurikaan ole esityksessä arvioitu. Hämeen ELY-keskus esittää, että ehdotettuun pykälään vähintäänkin sisällytetään mahdollisuus poiketa tai muulla tavoin joustaa sitovaksi säädetyistä

käsittelymääräajasta. Viranomaista sitoo muutoinkin hallintolaissa säädetty vaatimus, jonka mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä (HL 23 §).

179 § Valitusoikeus rakentamisluvasta ja 182 § Valitusoikeus purkamisluvasta

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen

Rakentamislain myötä kunnan jäsenen valitusoikeus poistettiin, mutta valitusoikeus säädettiin rekisteröidyille yhteisöille sekä ELY-keskukselle ja museoviranomaiselle. Rakentamislain 182 §:n perustelujen mukaan muutos turvasi riittävällä tavalla vaikutusmahdollisuudet kulttuuriympäristön kannalta tärkeissä kohteissa ja korosti myös asiantuntijaviranomaisten roolia purkamislupien valvonnassa. Nyt ehdotuksen mukaisesti ELY-keskusten ja museoviranomaisten valitusoikeus rajattaisiin koskemaan ainoastaan valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä rakennuksia. Lisäksi rekisteröityjen yhteisöjen valitusoikeutta esitetään poistettavaksi. Ehdotuksessa ei ole varmistettu, miten muutos turvaa riittävällä tavalla vaikutusmahdollisuudet, ottaen huomioon mitä rakentamislain perusteluissa edellä mainitusti todettiin (HE 139/2022 vp, s. 263).

Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan valitusoikeuden poistaminen rekisteröidyiltä yhteisöiltä, joiden toimialaan kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen kuuluu, on ristiriidassa Suomessa vuonna 2017 voimaan astuneen Faron sopimuksen (Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä) tavoitteen kanssa.

Rekisteröidyille yhteisöille on säädetty oikeus rakennuksen suojelua koskevan asian vireillepanoon rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 5 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti. Kuitenkin rakennusperintölain mukaisesti asemakaava-alueella suojelu toteutetaan pääsääntöisesti maankäyttöä koskevan lainsäädännön keinoin. Rakentamislain järjestelmässä tämä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus on syytä turvata viimekätisesti valitusoikeuksin.

Perustuslailla turvattu osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet elinympäristön kehittämisessä ja julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu perustuslain mukaan kaikille. Valitusoikeutta rajaamalla saatetaan kuitenkin samalla heikentää mahdollisuutta toteuttaa kulttuuriperintöä koskevaa vastuuta.

Rakennusten valtakunnallinen tai maakunnallinen merkittävyys

Rakennettua ympäristöä koskevat tiedot ovat laadultaan ja kohdejoukoltaan vaihtelevia eri puolilla Suomea, joten yhdenmukaista arviointia valitusoikeuden rajaamisessa käytetystä maakunnallisesti arvokkaasta rakennetusta ympäristöstä ei ole käytettävissä. Maakunnallisissa inventoinneissa ei yleensä ole laadittu rakennuskohtaista listausta maakunnallisesti arvokkaista rakennuksista. Myös valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen ympäristöjen inventoinnin (RKY) on todettu kaipaavan päivitystä. RKY-inventointi ei pidä sisällään listausta yksittäisistä valtakunnallisesti arvokkaista rakennuksista. Ehdotuksen mukaisen valitusoikeuden sisältö ja sen rajaaminen jäävät epäselväksi. Ei myöskään käy ilmi, missä prosessissa rakennuksen ja kohteen arvon määrittely tapahtuu. Hämeen ELY-keskuksen käsityksen mukaan vastaava epäselvyys ja tulkinnanvaraisuus on sisältynyt myös nykyiseen MRL:n mukaiseen valitusoikeussääntöön. Ottaen huomioon saatavilla olevat tiedot tai tarkemmin sanottuna tietojen ja luokittelun puute, ei esitettyä tulkinnanvaraista valitusoikeussäätelyä voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Esitetyt muutokset korostavat valtakunnallisten ja maakunnallisten rakennetun ympäristön arvojen vaalimista yli seudullisten tai alueellisten ja paikallisten arvojen. Suomalaisesta rakennetusta ympäristöstä suurin osa on kuitenkin näiden inventointien ja selvitysten ulkopuolella, mutta toisaalta myös em. selvityksissä osoitettujen aluerajausten sisällä, alueellisesti tai paikallisesti arvokkaita rakennuksia. Suuri osa on myös asemakaavan suojelumääräysten ulkopuolella. Hämeen ELY-keskus katsoo, että purkamislupamenettelyn perimmäinen tarkoitus ei toteudu lain em. paikallisesti arvokkaiden kohteiden osalla, jos riittävää valitusmahdollisuutta ei ole turvattu.

2. Esityksen mukaan Ilmastaselvityksessä tulisi raportoida uuden rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Asetusvalmistelun helpottamista varten kysymme, tulisiko näkemyksesi mukaan vähähiilisyyсарviointi tehdä rakennukselle sekä rakennuspaikalle (rakennuspaikalla tarkoitetaan mm. rakennuksen perustuksia), vaikka hiilijalanjäljen raja-arvot on suunniteltu koskevan vain rakennusta?

Vastaus:

A: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää vain rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen sekä rakennuspaikan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

-

3. Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioit esitetyillä muutoksilla olevan edustamasi tahon kannalta?

Ei lausuttavaa

4. Kommenteja alueidenkäyttölain 57, 188 a ja 197 §:stä

Ei lausuttavaa

5. Kommentteja ympäristönsuojelulain 156 b §:stä

Ei lausuttavaa

6. Kommentteja laista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympärisövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Varis Ilona
Hämeen ELY - Ympäristö ja luonnonvarat